

τούς παρελθόντας αιώνας ἡ Ἑπειρος ἐξ Ἰταλίας ἐπορίζετο ἅπαντα τὰ εἶδη τῶν ἐμπορευμάτων. Περί τούτου πολλάκις ἔγραψεν ὁ σοφὸς φίλος μου κ. Π. Λάμπρος, καὶ δὴ ἐσχάτως ἐν τῷ «Παρνασσῷ» ὁ καλὸς κάγαθος αὐτοῦ υἱὸς κ. Μιχαὴλ Λάμπρος περιορισθεὶς εἰς μόνους τοὺς Ἑπειρωτικούς ἐνεπιγράφους «Μαστραπάδες» (ἴδε Παρνασ. τόμ. Ζ'. τεύχ. Γ'. σελ. 269—273. 31 Μαρτ. 1883).

§ δ'. Τὸ γενικὸν Ἀλβανικὸν ὄνομα τῶν περιβολαίων τούτων ἔστι τὸ «κάππα», εἰδικὰ δὲ τὰ «μπερούτσα», «σεγγούνα ἢ σεγκούνα», καὶ τὸ «ταλαχάνι». Τοῦ «κάππα» δὲ προσεκβολή ἐστι τὸ «καππότα», ἀλλὰ τοῦτο κἀκεῖνο ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ τὴν καταγωγὴν ἔσχον, κατ' ἐμὲ κριτὴν.

§ ε'. Ἐκ πάντων τούτων ἐξάγεται ὅτι τὸ ὄνομα «σεγκούνα» καὶ οὐδέτ. «σεγκούνη», χρήσιμον παρ' Ἀλβανίσι γυναιξίν, οὐκ ἔστιν Ἀλβανικὸν κυρίως, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Παναγιωτόπουλος, ἀλλὰ δάνειον τοῖς Ἀλβανοῖς ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, μεθ' ὧν ἀνέκαθεν διὰ τὸ γειτονικόν, ἀλλ' ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σκενδέρμπεη, πολλὴν τὴν ἐπιμιξίαν καὶ συχνάς τὰς ἐμπορικὰς καὶ τὰς πολιτικὰς σχέσεις εἶχον, πλείσται δὲ ὅσαι Ἀλβανικαὶ ἀποικίαι ἦσαν ἐν τε τῇ Σικελίᾳ καὶ τῇ Ν. Ἰταλίᾳ καὶ νῦν ἔτι τὸ πλεῖστον διατηρούμεναι ἐκ τούτων ἐπανήλθον ἐν τῇ Ἠλείᾳ τινὲς καὶ συνέστησαν κώμην τινα, ὡς γνωστόν.

§ ς'. Ὡσαύτως τὸ ὄνομα «βρανᾶς» οὐ παράγεται παρὰ τῷ Ἀλβανικῷ «βρανά», τῷ σημαίνοντι τὸν οὐρανόν, καθὰ λέγει ὁ κ. Παναγιωτόπουλος, ἀλλὰ παρὰ τῷ ἐπιθέτῳ «βράνος», ὅπερ ἅπαντ' ἐν Ἑπείρῳ ὡς ἐπώνυμον, οἶον, Κίτσο—βράνος—Νικόλα—βράνος· ἐκ τούτου δ' ἐγένετο τὸ «βρανᾶς», ὡς τὸ φαγᾶς, τρεσᾶς, χελᾶς, δημᾶς, καὶ τὰ ὅμοια ἐν τῇ ἑλληνικῇ· ἐπίσημος οἰκογένεια «Βρανάδων» ὑπῆρξε καὶ ἐν Βυζαντίῳ πολὺ πρὸ τῆς ἀλώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων· ὅτι δὲ τὸ ὄνομα Ἀλβανικὸν οὐκ ἔστιν, ἀποδεικνύει καὶ ἡ παρ' Ἀλβανοῖς μετατροπὴ τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου, «βράνος», εἰς τὸν «Βρενός», ὡς λέγουσιν αὐτοὶ «Βρενούζ' ἀγᾶ», τὸν Βρενός, τουρκαλβανόν. Βλέπομεν λοιπὸν καθαρὰ ἐνταῦθα τὴν μετατροπὴν τοῦ τύπου (formulae) «βράνος» εἰς τὸν τύπον «βρενός», οὗ τὸ τελικὸν σ οἱ Ἀλβανοὶ προφέρουσιν ὡς ζ· τοιαύτας μετατροπὰς ὀνομάτων ἑλληνικῶν, ἵνα μὴ εἴπω στρεβλώσεις, δύναται τις ἐρευνῶν νὰ εὕρῃ ἐν τῇ Ἀλβανικῇ πλείστας ὅσας, ὡς π. χ. τὸν «Κυριάκον» ἀνευρίσκει ἐν τῷ Ἀλβανικῷ ἰδιώματι «Κύρκον» ποῦ νὰ φαντασθῇ κανεὶς Κυριάκον, πρὸς θεῶν Ὀλυμπίων; τὸν «Νικόλαον» μετατρέπουσιν εἰς «Κόλιαν», τὸν «Χρῖστον», εἰς «Κίτσον» κλ. κλ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τότε προαγόμενός τις δύναται νὰ παραδεχθῇ, ὅτι καὶ τὸ ὄνομα «Ἀθάρων» μετετρέπη εἰς τὸν τύπον «Ἀρβανιτῶν» ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀθάροι, κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Μαχαιρᾶ, καὶ εἰς Κύπρον ἐνεφανίσθησαν, τότε πάνυ εὐκόλως φαίνεται καταληπτόν, πῶς Ἀλβανοὶ κατὰ τὸν κ. Σάθαν, εὐρέθησαν εἰς Κύπρον τὸν ε'. π. Χ. αἰῶνα, ὅπερ καὶ ὁ κ. Παναγιωτόπουλος ἴσως παραδέχεται ὡς βέβαιον. Ἀλλ' ὁ σοφὸς φίλος μου κ. Δή-

μιτσας ἐν τῇ «Παλιγγενεσίᾳ» ἀπέκρουσε τὴν τοιαύτην τῶν Ἀλβανῶν ἐν Κύπρῳ ἀποικίαν κατὰ τὸν ε'. π. Χ. αἰῶνα, ὡς λέγει ὁ κ. Σάθας, καὶ διὰ μακρῶν κατέδειξε τὸ ἀνυπόστατον τῆς ὑποθέσεως ταύτης· οὐδαμῶς γὰρ τοῦ χρονικοῦ τοῦ Μαχαιρᾶ ἀπαντῶσιν Ἀλβανοί, ὡς ἐξ ἰδίας ἀναγνώσεως τοῦ χρονικοῦ τούτου, ὅπερ μετὰ χεῖρας ἤδη ἔχω γράφων, ἐπεισθὴν, παρεκτός ἐάν παραδεχθῶμεν μετατροπὴν, ἵνα μὴ εἴπω ἐξαλλοίωσιν τοῦ τύπου «Ἀθάρων» εἰς τὸν τύπον «Ἀρβανός» καὶ προσεκβολῇ «Ἀρβανίτης» ἐπὶ τὸ Ἑλληνικώτερον, ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν· ἀλλὰ τότε τί γίνονται τὰ εἰδικὰ ὀνόματα καὶ κυριολεκτικὰ «Σκίπ, Σκιπιρί», καὶ «Σκιπιτάρ», οἱ αὐτοὶ ἑαυτοὺς καλοῦσιν οἱ Σκιπιτάραι; τί σχέσιν ἔχουσι ταῦτα τῷ τῶν Ἀθάρων ὀνόματι; Ὅλους παρασάγγας ἀπέχει ὁ Σκιπιτάρ τοῦ Ἀθάρου· ἐκ τούτου καταφαίνεται τὸ κακόζηλον τῆς μετατροπῆς, καὶ τὸ τολμηρὸν τῆς εἰκασίας, ἥτις πάντοτε ἐπιτυχῶς οὐ βαίνει· μόνη διέξοδος ἐκ τῶν ἀτραπῶν τούτων, εἰς ἃς τολμηρῶς ἐνίοτε εἰσέρχεται τὸ ἀκόρεστον καὶ ἀπληστον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης—μόνη, λέγω, διέξοδος μένει ἡ τῶν Βυζαντινῶν ὑποστήριξις, ἀλλὰ δύναται τις νὰ ἐρείδῃται ἐπ' αὐτῶν ἐπιστημονικῶς καὶ κατὰ συνέπειαν βασίμως ἐν πᾶσιν; Ἀλλὰ δεδύσθω, ὅτι ἐν πᾶσι δύναται τις νὰ ἐρείδῃται ἐπιστημονικῶς ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν, ὡς ἐχόντων τὸ κύρος καὶ τὴν αὐθεντείαν ἐπὶ τῆς τῶν τοιούτων ζητημάτων λύσεως,—ἐπιτρέπεται ἡ κατὰ τὸ δοκοῦν μετατροπὴ τῶν παρ' αὐτοῖς ἑθνικῶν ὀνομάτων; ἡ ὑψηλὴ ἐπιστημονικὴ Κριτικὴ πολὺ τὸ δυσχερὲς ἐν τούτῳ τῷ ζητήματι παρέχει· λίαν δὲ πεφεισμένους τοὺς μίτους καὶ τοὺς στήμονας τῆς ἐρεῦνης ἐπιτείνει πρὸς ἐξύφανσιν ὑποθέσεων, μὴ δυναμένων συμπεριλαβεῖν ἅπαντας τοὺς πρὸς διασκευὴν Ἀκαδημαϊκοῦ περιβολαίου ἀναγκαίου-τας ὅρους.

*Ἐγγραφὸν ἐν Κάμπῳ Ἀθίνας κατὰ μεσοῦντα Αὐγούστου τοῦ 1884.

Ὁ ἐξ Ἑπείρου ΑΘΑΝΑΣ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΜΙΑ ΛΕΞΙΣ ΠΕΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἡ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ἡ κοινῶς Σαλονίκη, εἶναι ἡ ἀρίγνωτος καὶ τὰ μάλιστα πολυφοίτητος πόλις τῆς Μακεδονίας. Ἡ πόλις αὕτη καλεῖται παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ καὶ τῷ Σουΐδᾳ (ἐν λ. Θεσσαλονίκη, ὅτε μὲν Θεσσαλονίκη, ὅτε δὲ Θετταλονίκη καὶ παρὰ Στράβωνι Θεσσαλονίκη καὶ Θεσσαλονίκη καὶ παρὰ Πολυδεύκει 34, 12 καὶ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ Ἀγάθη, ἀπαξ δὲ Θεσσαλονίκη καὶ τελευταῖον ἐν τινὶ ἐπιγραφῇ Θεσσαλονείκη ἰδ.). πλείονα ἐν Pape's Woerterbuch der Eigennamen ἐν λ. Θεσσαλονίκη Καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνοίκων καὶ τὸ ἐμπόριον ἐξεταζομένη ἡ Θεσσαλονίκη τάσσεται μετὰ τὴν πόλιν τοῦ Κωνσταντίνου, μεθ' ἧς ἤρριζε με-

ται τὴν φήμην, ὅτι κέκτηται τὰ ὠραιότατα ὀθωμανικὰ τεμένη (τσαμιά), ἅτινα τὸ πρὶν ἅπαντα ἐκκλησίαι οὐσαι ὑπέμειναν τὰς τρομερὰς θυέλλας, ὑφ' ὧν ἡ ἀρχαία Θέρμη, ἡ Ἄλεια κατ' ἐπανάληψιν ἐχειμάσθη. Ἡ ἀπηνεστάτη ὁμως μοῖρα ἐπηνέχθη αὐτῇ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου, μετὰ δὲ ταῦτα ἐμαίνοντο ἐν αὐτῇ ταύτῃ οἱ χριστιανοὶ Νορμαννοὶ πῦρ καὶ σιδήρον φέροντες καὶ τέλος οἱ Ὁσμανλίδαι ἀπηνέγκαντο αἱματηρὰν συγκομιδὴν ἐντὸς καὶ ἔξω τῶν τειχῶν αὐτῆς. Ἦτο τὸ ἔτος 1430, ὅτ' ἐπεφάνη πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Θεσσαλονικῆς ὁ Σουλτάνος Μουράτ ὁ Β' (διότι Θεσσαλονίκη ἐκαλεῖτο ἡ πόλις ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἦν ὁ μέγας οὗτος δορυκτῆτωρ ἐπωνόμασεν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ἀδελφῆς του Θεσσαλονίκης, συζύγου τοῦ Κασσάνδρου καὶ μητρὸς τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ ἀπέσπασεν αὐτὴν πρὸς τὸ τότε ἀξιολόγως αὐξανόμενον ὀθωμανικὸν κράτος. Ἡ Θεσσαλονίκη ἀνῆκε τότε τοῖς Ἑνετοῖς οἵτινες κατεκτήσαντο αὐτὴν ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν. Αὐτόδηλον δ', ὅτι οἱ Γιαντισάροι παντὶ σθένει ἐμόχθησαν ὅπως τὸν θρίαμβόν των καταστήσωσι τὰ μάλιστα δαφιλὴ σφαγῶν καὶ πυρκαϊῶν. Οἱ περισωθέντες λοιπὸν κάτοικοι (μικροῦ δεῖν ἅπαντες) σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὅψε μετὰ μακρόν ὄντος τὴν ἐλευθερίαν (κατὰ τὴν ὠραίαν ρῆσιν τοῦ Αἰσχίνου) ἤχθησαν ὑπὸ τὴν δουλείαν, εἰ καὶ ὁ Σουλτάνος πολλοὺς τῶν δυστήνων τούτων ἐπανελύτρωσε στρέψας μικρὸν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν. Πλὴν ἄλλ' ὁμως ἰκανὸς χρόνος ἐνέμεινεν, ὥστε ν' ἀναλάβῃ αὕτη τὴν νῦν σημασίαν. Ἐν τούτοις ὁ Μουράτ ἄλλως πως ἐξήμαρτεν εἰς τὸν καταδυναστευόμενον τοῦτον τόπον, ἅτ' ἐπιτάξας τὴν αὐτόθεν μετακομιδὴν εἰς τὴν ἰδίαν μητροπόλιν (Ἀδριανούπολιν) χιλίων ὀγκολίθων μαρμάρου, ὅπως ἐκ τοῦ ὕλικου αὐτοῦ ἐπιτελέσῃ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς. Μόνον δ' αἱ ἐκκλησίαι, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, παρέμειναν ἀνέπαφοι, διότι ἐμελλον νὰ μεταποιηθῶσιν εἰς ὀθωμανικὰ τεμένη. Τινὲς τῶν ναῶν αὐτῶν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐνῆλλαξαν τρίτον ἢ δὴ τὸν προσορισμὸν των, ἂν δὴλον ὅτι ἔχεται ἀληθείας ὁ τῶν ἀρχαιολόγων δι᾽ ἄσχυρισμός, καθ' ὃν ὁ τόπος, ὅπου τανῦν κεῖται τὸ Ἑσκι-Τσαμι ἦτο ἐν τῇ ἀρχαιότητι τόπος καθωσιωμένος τῇ Θερμαϊκῇ Ἀφροδίτῃ καὶ πάλιν ἄλλο ὀθωμανικὸν τέμενος ὑπάρχει, ἐνθα λέγεται διασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Τραϊανῶν τὸ ἱερόν τῆς ποτε πασιθρυλήτου λατρείας (αὐτόσε μετενεχθείσης) τῶν ἐν Σαμοθράκῃ μυστηρίων τῶν Καθεύρων Ἀναντιλέκτως καὶ τὰ δύο περὶ ὧν ὁ λόγος μνημεῖα διεγείρουσι τὸ ἱστορικὸν ἅμα καὶ ἀρχαιολογικὸν διάφορον. Ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὁρωμένη ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ δίκην ἀμφιθέατρον ἐξέχουσα ἐπὶ τῷ ὄρει Κορτίνο², παρέχε-

ται γραφικὴν εἰκόνα, ἥτις λαμβάνει πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν ἐκ τῶν λευκανθῶν καὶ εὐρύν χωρὸν περικλειόντων περιβόλων, ὧν τὴν τελευτὴν ἀποτελεῖ ἐπὶ τοῦ ὕψους τὸ παλαιὸν φρούριον ὅπου ποτὲ καιροῦ ἔκειτο ἡ ἀκρόπολις, ἐν ᾧ ἡ τὰ νῦν τοιαύτη στερεῖται στρατιωτικῆς σημασίας ταῦτό δ' ἰσχύει καὶ περὶ τοῦ περιβόλου. Ἐάν τις πρὸς τούτοις λάβῃ ὑπ' ὄψιν δάσας ἰστών πλοίων, ὅπερ ὀλίγον μόνον μεθ' ἡμέραν φωτίζει τὰ στελέχη του, ἐπειδὴ κατ' ἐν αὐτὸν καταπλέουσιν εἰς τὸν λιμένα ὑπὲρ τὰ τρισχίλια ἀκτοπλοῖα σκάφη καὶ πολλὰ ἑκατοστύες διαποντίων μεγάλων πλοίων, θέλει κατανοήσῃ καθόλου τὴν ἐσωτερικὴν ὀλιγωρίαν, τὴν ρυπαρίαν τὴν εἰθισμένην ταῖς τουρκικαῖς πόλεσι (διότι οὐδέποτε τὸ ἐσωτερικὸν τῶν τουρκικῶν πόλεων ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν μαγευτικὴν ἐξωτερικὴν θεῶν ἄλλ' εἰς προσόμοιοι πρὸς μωροὺς ἀνθρώπους λαμπροφροῦντας) καὶ πολλὰ ἄλλα σκερὰ. Παρεκτὸς τούτου ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι διαβόητος ἐπὶ ἀκολασίᾳ τῶν κατοίκων, οἵτινες σύγκεινται ἐξ Ὁθωμανῶν, Ἑλλήνων καὶ τῶν καλουμένων Ἰσπανῶν Ἰσραηλιτῶν, μικροῦ δεῖν κατ' ἴσας μοίρας. Ἐάν, λέγει ὁ εὐπατριδὴς κ. Λερχεμφέλδ¹, ὑπολάβωμεν ἕνα ἕκαστον τῶν τριῶν πληθυσμῶν ἀνερχόμενον εἰς εἰκοσιπενταχιλίας ψυχὰς, ἔχομεν ὀλικὸν πληθυσμὸν ἐπτὰ μυριάδων καὶ ἡμισείας, ἀριθμὸν οὐδαμῶς ἡξημένον. Παρὰ δὲ τὰ καλλιπρεπῆ τεμένη οὐδὲν διεγείρει τὴν περιεργίαν, ἡ αἱ πολλὰ Συναγωγὰι, ἀριθμούμεναι ὑπὲρ τὰς δύο δωδεκάδας. Καὶ πράγματι οἱ Ἰουδαῖοι οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν μεγίστην ἐθνογραφικὴν ἀξιολόγητα τῆς πόλεως καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τὸν βίον καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ὑποδεεστέρων στρωμάτων (ἂν ἄρα ἐπιβλαβὴς ἢ ὠφέλιμος) καθίσταται ἀναμφισβήτητος. Οἱ γενάρχαι τῶν Ἰσραηλιτῶν αὐτῶν, ὡς δὴ γνωστὸν, μετηνάστευσαν τῷ 16^ῳ αἰῶνι ἐξ Ἰσπανίας, ἐνθα ἡ ἰεραρχία ἐξέτασις καθίστα πῶς ἀφόρητον τὴν διατριβὴν αὐτῶν. Ἄλλοι δὲ τούτων μετόκησαν εἰς τὰς λοιπὰς παραλίας τοῦ Λεβάντε καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Τούρκιας. Ὅπως δ' ἐξωτερικῶς διαστέλλονται διὰ τοῦ ἀνεξαρτήτου τύπου ἀπὸ τῶν ἄλλων, τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν συνοικούντων, καταδείκνυνται οἱ Σπανιόλοι οὗτοι κατ' οὐσίαν ὡς παντελῶς διατηρηθεῖσα φυλὴ, ἡ οὐδὲ κατὰ κεραίαν ἀποκλίνασα παντᾶπχσιν ἀπὸ τῶν παλαιῶν αὐτῆς ἡθῶν, ἐθίμων καὶ θεωριῶν τοῦ βίου. Ὅτι δ' ἡ πόλις κατὰ τὰλλα ὀλίγα παρέχει τὰ θεὰς ἄξια, μολὶς κρίνεται μνήμης ἐπαξίον διότι τὰρχαῖα λείψανα ὡς τὸ πλεῖστον χρησιμεύσαντα εἰς νέα οἰκοδομήματα, οἷον τὰ Προπύλαια τοῦ ἀρχαίου Ἱπποδρόμου, οἱ κίονες τοῦ προνάου τοῦ κατ' εἰκοτολογίαν ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης, ἡ ἀψὶς τοῦ Κωνσταντίνου κλπ. μικροῦ δεῖν ἡρμώθησαν καὶ ἐνεκα τοῦ συρφετοῦ τοῦ λιμένος δὲν ἔχει τις ἀνάγκην νὰ μεταβιῇ εἰς Μακεδονίαν. Ἐντεῦθεν ὁ κ. Λερχεμφέλδ νομίζει περατωθεῖσαν τὴν ἀφήγησιν τῆς κατὰ θάλασσαν περιοδεύσεως, τρεπόμενος τὴν κατὰ γῆν ἀνά

1) Ἡ Θέρμη παρὰ τὰ ὅρια τῆς Θεσσαλίας κατὰ Στράβωνα Ζ' 330 ἀπόσπ. 24 εἶναι ἡ μετέπειτα Θεσσαλονίκη. Ἐκ τῆς Θέρμης δ' ἔσχε τὴν ἐπωνυμίαν ὁ ἐν μέσῳ Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας Θέρμα Ἰός κόλπος, τανῦν κόλπος τῆς Θεσσαλονίκης.

2) Καὶ οὕτω μὲν λέγει ὁ γερμανὸς περιηγητὴς πάντῃ ἡμαρτημένως, διότι κατὰ τὸν μάλιστα περὶ τῶν τοιοούτων ἐπαίοντα καθηγητὴν κ. Μ. Γ. Δήμιτσαν ἡ Θεσσαλονίκη δὲν κεῖται ἐπὶ ὄρους, ἀλλ' ἐπὶ λόφου, πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους ἀνυψουμένου. Τὸ δ' ὄρος αὐτὸ πάλαι μὲν ἐκαλεῖτο Κίσσος, νῦν δὲ Χορτίνα καὶ οὐχὶ Κορτίον.

1) Οὐ τὰ περὶ Θεσσαλονίκης ἀφηγημένα ἐν ἀριθ. 272 τῆς Allg. Zeid. εἰ. ἔχοντες ἐν ὄψει ἀναγράφωμεν τὰ βραχέα ταῦτα μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων διαφωτίσεων.

τὴν μακεδονικὴν ἐπικράτειαν. Ἡ περιήγησις λοιπὸν αὕτη κατὰ τὸν σοφὸν Καθηγητὴν, ἀπαιτεῖ τὴν φορὰν ταύτην βραχὺν χρόνον· διότι ὁ μὴ διεισδύων εἰς τὰ πεμπληθῆ προσάρκτια ὄρη, τὰ μικρὸν, ὡς εἰκὸς, τὸ διάφορον ἐγείροντα καὶ οὐδὲν τὸ σημειωδέστερον κεκτημένα, ἐκλέγει τὴν εἰς Καβάλλαν ἐπάκτιον ὁδὸν, ἣν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις διανύει. Καὶ αὐθις συναντᾷ ὁ περιηγητὴς τοῖς κλασικοῖς ἔχνεσιν ὁδοῦ, ἣ παρακολουθεῖ. Καὶ δὴ τὴν διὰ τὰ ἄφθονα μεταλλεῖα χαλκοῦ πάλαι ποτὲ περιώνυμον χαλκιδικὴν χερσόνησον μετὰ τῶν μονῶν τοῦ Ἀθωνοῦ ἐπὶ δεξιᾷ καταλείπων χωρεῖ πρὸς τὴν στρατιωκὸν ὁδὸν ἣν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐνεχάραξε κατὰ τὴν εἰς Ἀσίαν στρατείαν. Κατὰ δὲ τὸ ἀσήμαντον Νεοχωρί (τὰ νῦν ἐρείπια τοῦ Νεοχωρίου κεῖνται, ὅπου ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις αἱ Ἑννέα Ὀδοί, ἀτεῖτῃς Ἀμφιπόλεως πρότερον Ἑννέα Ὀδῶν καλουμένης) ἔγει εἰς τὸν Στρυμόνα, ὅστις τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἶδε τοὺς τριακονταπεντακισχιλίους Μακεδόνας καὶ Ἕλληνας πρὸ τῆς αὐφ' ὕδατων περιρρεομένης πόλεως δηλ. Ἀμφιπόλεως διαπεραιουμένους. Ἡ δὲ θάλασσα (ἥγουν ὁ Στρυμόνιος κόλπος) ἀπέχει ἐντεῦθεν ὑπὲρ τὴν ὥραν καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ ὁδῷ ὑψώματος ὅπισθεν τοῦ Νεοχωρίου βλέπει τις ἐκείνην περιστίλβου-

σαν μετὰ τῶν ζοφερῶν νώτων τοῦ ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει δρυμοῦ ἐξόπισθεν καὶ μετὰ τῆς ἰσχυρᾶς ἄκρας κώνου ἐν τῷ ὀρίζοντι πρὸς μεσημβρίαν. Ἐπειτα καταβαίνει ὁ περιηγητὴς διὰ πολυκώμου ἐπιτερποῦς κοιλάδος ἐχούσης ρωμαντικὰ κράσπεδα ὁρέων εἰς πεδίον, ὅπερ αἶφνης ἐπιφαίνεται παρὰ τῇ κώμῃ Πραβίσχτα. Ἡ πεδιάς δ' αὕτη καλύπτεται τέλεον ὑπὸ τελματώδους λίμνης, ἐφ' ἧς τῇ ἀνατολικῇ καὶ ἀρκτικῇ ἄκρᾳ προεξέχουσιν ἀγρίως ἐσχηματισμένα ὄρη ἐν ἐνδελεχῶς ὑψηλοτέροις ἰσοπέδοις. Ἀνὰ μέσον ὁρους καὶ τέλματος ἐπ' ἄρκτον κεῖται ζώνη καλλιεργημένης γῆς ὅπου εὗρηται πολλαπλᾶ ἀρχαῖα ἐρείπια, ἥτοι θρύμματα ἀνακτόρου καὶ θεάτρου, τάφοι καὶ λευκαὶ στῆλαι μαρμάρου. Εἶναι ἡ τοποθεσία τῶν Φιλίππων¹, (τανῦν ἥρεμος τόπος ἐπιδάζει ὡς εἰπεῖν τὴν τελματώδη ἀτμόσφαιραν καὶ αἰσκιαὶ τῶν ἐν προγενεστέροις χρόνοις τεθνεώτων αἰωροῦνται ὡς λεπτὴ ὁμίχλη). Τῷ δ' ἀναβαί-

1) Οἱ Φίλιπποι καὶ Φίλιππος εἶναι ἡ ἐν τῇ Μακεδονικῇ Ὁράκῃ πόλις, ἣν Φίλιππος ὁ Β'. ἔκτισεν ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς πολίχνης Κρανίδων, ἀξιομνημόνευτος καταστᾶσα διὰ τὴν πρὸς τὸν Βροῦτον καὶ Κάσσιον μάχην 42 π. Χ. Γνωστὸν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔδρυσεν αὐτόθι ἔτει 35 μ. Χ. μίαν τῶν πρώτων χριστιανικῶν κοινοτήτων ἰδ. Lübkers R. L.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΟΥΣΚΙΝ

Ποιητὴς τῆς Ῥωσσίας

νοντι ἐπὶ τὴν ἄκραν τῆς ἀκτῆς ἐξανοίγεται ἐξαπιναιῶς μεγαλοπρεπῆς ἡμίκυκλος κόλπος, ἐφ' οὗ τῷ βραχύνει κρασπέδῳ κατὰ τὴν προσάρκτιον κλίσιν προσαρτᾶται ἡ πολίχνη Καβάλα. Ὁ δὲ κυανοῦς οὗτος κόλπος μετὰ τῶν προεξεχόντων καταδρόμων ὁρέων τῆς νήσου Θάσου ἐπὶ τὸ νοτιοανατολικὸν καὶ τὴν εὐρὺ μηχανομένην τελματώδη χώραν τοῦ Νέστου¹, τὴν ἀποτελοῦσαν σχῆμα τοῦ Δέλτα, ἐπὶ τῷ ἀκροτάτῳ ὀρίζονται πρὸς ἀνατολὰς (ὅπου ἡ μεθόριος γραμμὴ Μακεδονίας καὶ Θράκης) ἀποτελεῖ γραφικωτάτην εἰκόνα. Τελευταῖον κατὰ τὸν Γερμανὸν περιηγητὴν ἡ λευκὴ Καβάλα μετὰ τοῦ καταπεπτωκότος φρουρίου αὐτῆς ὑπεράνω τῆς πέτρας (δὴλ. τοῦ βράχου) ἀναμνηστικῶς τὸν δραστηκὸν ἐκείνον Μεχμέτ Ἀλῆν, τὸν ιδρυτὴν τῆς νέας αἰγυπτιακῆς δυναστείας, ὅστις ἐν τῷ ἡρέμῳ τούτῳ καὶ ἀπομεινωμένῳ πολισματικῇ τῆς Μακεδονίας εἶδε τὸ φῶς τοῦ κόσμου.

¹ Ἐν Λευκάδι, Ἰανουάριος 1885.

N. ΠΕΤΡΗΣ.

ΑΠΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΕΙΣ ΜΟΣΧΑΝ

ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΕΝΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

ὑπὸ Α. Ν. ΣΒΟΡΟΝΟΥ.

(Συνέχ. ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Τέλος ὁ Βόρρης, ἀρκούντως γινώσκων τὰ πράγματα καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ βασιλείως τῆς Πολωνίας, ἐπελάβετο τοῦ λεπτοῦ ζητήματος τοῦ Πατριαρχείου, καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ συνδιαλεγόμενος ἐχειροκρότησε ζωηρῶς τὸ εὐσεβὲς σχέδιον τοῦ Τσάρου Θεοδώρου. Ὁ ἐνθουσιασμὸς οὗτος ἦτο φυσικώτατος, ὁ δὲ ἐπιδέξιός ὑπουργὸς εἶχε προτείνει ἀπροκαλύπτως τῷ Ἱερεμίᾳ (θὰ ἴδωμεν δὲ ἀμέσως μετὰ πάσης εἰλικρινείας) νὰ γείνη ὁ ἀνώτατος πατριάρχης τῆς ῥωσικῆς ἐκκλησίας. Τοῦτο δὲν ἦτο καλῶς ἡλελογισμένον ὀνειροπόλημα ὅπως δελεάσῃ τὸν πτωχὸν ὁδοιπόρον ὅστις ἐζήτει ἐλεημοσύνας ὅπως ἀνοικοδομήσῃ τὸν μικρὸν ναὸν τὸν ὁποῖον οἱ ἀγάδες ἠνείχοντο ἐπὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ τοῦ Φαναρίου; Ἀντὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης ἥτις δὲν εἶχε πλέον ἢ μόνον τὸ ὄνομα τῆς οἰκουμενικῆς, καὶ τοῦ προσκαίρου ἐκείνου θρόνου ἐνθα ἐλειτούργει ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν γενιτσάρων, τῷ προσεφέρετο δεξιᾷ τοῦ τσάρου ὁ ἐνδοξος θρόνος τῆς Μόσχας, αἱ ἐλεύθεροι μητροπόλεις τοῦ Κρεμλίνου, καὶ τὰ πρωτεῖα ἐπὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας τοῦ Κιέβου, νομίμου κληρονόμου τῆς ἐν Σταμπούλ. Ὅπισθεν αὐτοῦ ἦσαν αἱ κεναὶ σκιαὶ τοῦ παρελθόντος, ἀμαυρούμεναι ἅπασαι διὰ τῆς ἀθλιότητος

καὶ τῆς δουλείας ἐμπροσθεν δὲ αὐτοῦ εἶχε τὸ μέλλον καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναγεννηθείσης ὀρθοδοξίας. Οὕτως ἡ ἰδρυσις τοῦ νέου πατριαρχείου, ἥτις θὰ παρουσίαζε τοσαύτας δυσκολίας ἂν προὔτεινετο τῷ ἱεράρχῃ τῆς Ἀνατολῆς ὡς ἀντίζηλος θερμὸς, ἐδέχετο τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἀνοίγουσα αὐτῷ ἀπροδοκῆτους ὀρίζοντας μεγαλείου. Τοῦτο δὲν ἦτο εἰ μὴ ὁ πρῶτος δεξιὸς χειρισμὸς τοῦ Βόρρης, καὶ ὁ Ἕλλην ἐνόησε μετ' ὀλίγον ὅτι ἡ διπλωματικὴ αὐτοῦ δεξιότης ὑπελείπετο κατὰ πολὺ. Μόλις ὁ ὑπουργὸς τοῦ Τσάρου ἤρπασε τὴν κατ' ἀρχὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἱεράρχου ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἐδήλωσε πάραυτα τίνι τρόπῳ κατὰ τὴν ιδέαν τοῦ κυρίου του, ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ὤφειλε νὰ ἰδρυθῇ ἐν τῷ Βλαδημίρ. Ὁ Ἱερεμίας κατεξάνεστη ἀποδεικνύων ὅτι ἡ θέσις τοῦ ἀρχιποιμένου ἦτο παρὰ τῷ μονάρχῃ, ὅτι θὰ ἐταπεινούτο ἰδιαζόντως ἡ ἀξιοπρέπεια αὐτοῦ μεταβαίνοντος εἰς ἐγκαταταλελειμένην πρωτεύουσαν, μακρὰν τοῦ Κρεμλίνου καὶ τοῦ ὑπερτίμου ναοῦ τῆς Παρθένου. Ἀλλ' ἐπακριβῶς τὸν ναὸν τοῦτον καὶ τὸ πιστὸν ποιμνιον τῆς Μόσχας δὲν ἠδύναντο, κατὰ τὸν Βόρην, νὰ ἀφαιρέσῃ παρὰ τοῦ σεβασμίου ἐπισκόπου Ἰωβ, ὅστις τὰ ἡγίαζε πρὸ τόσο μακροῦ χρόνου, θὰ ἦτο δύσκολον ξένῳ, ἀγνοοῦντι τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ῥωσικὰ ἔθιμα, νὰ καθέξῃ τὸν θρόνον τῆς Μόσχας, δὲν θὰ ἠδύνατο δὲ πρὸ πάντων νὰ ὁθύνῃ τὴν συνείδησιν τοῦ Τσάρου ἄνευ τῆς βοηθείας διερμηνέως, τῷ ὁποίῳ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποκαλύψῃ τὰ μυστήρια τῆς διανοίας τοῦ μονάρχου. Ἐπὶ τέλους ὁ ὑπουργὸς, κύριος τοῦ λοιποῦ τῆς συγκαταθέσεως, ἥς ἐδεῖτο ὠμίλει ἀπροκαλύπτως, καὶ ἀπεχωρίσθη τοῦ πτωχοῦ ἱεράρχου, ἀφωπλισμένου διὰ τῆς ἐπιδεξίου τακτικῆς αὐτοῦ.

Οὐδέποτε ὁ Γοδουνῶφ διανοήθη σπουδαίως νὰ τῷ προσφέρῃ τὸν νέον θρόνον μεθ' ὅλον τὸ γόητρον, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὅτι ἐξησφάλιζεν εἰς τὸν θεσμόν τοῦτον εἰς τόσον ἐπιφανῆς νεοσύλλεκτος. Ἐὰν ἡ ἐντύπωσις ἤθελεν εἶσθαι μεγάλη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου χριστιανωσύνης, θὰ ἦτον ὅμως ἀξιοθρήνητος εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐν τῇ Ῥωσίᾳ τοῦ XVI αἰῶνος, ζηλοτύπῳ τῆς ἐθνικότητός της, καὶ εἰς ἄκρον ἐχθρᾶ πρὸς πᾶν ξενικὸν στοιχεῖον. Ὁ φιλόδοξος ὑπουργὸς εἶχεν ἀνάγκην διὰ τοὺς μέλλοντας σκοποὺς του νὰ διατηρήσῃ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κλήρου τὸν ὑπέργηρον Ἰωβ, τὸ πλάσμα του, διὰ τὸν μητροπολίτην τῆς Μόσχας εἶχε προορίσει πάντοτε τὸ πατριαρχεῖον αἱ προσποιημένα δὲ εἰσηγήσεις τοῦ περὶ τῆς Βλαδημίρ, στρατήγημα μόνον ἦσαν καλῶς ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ μετ' αὐτοῦ συνδιαλεγόμενος θὰ ἀπέρριπτε θρόνον τοσοῦτον ταπεινόν, καὶ ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς αὐλῆς, ἥτις, κατὰ τὰς ιδέας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐξορίαν. Συνεπείθ δὲ τῆς συνδιαλέξεως ταύτης, ὁ Τσάρος συνεκάλεσε τοὺς βογιάρους καὶ ὠμίλησεν οὕτω. «Ὁ Κύριος ἠδόκησε νὰ ὁδηγήσῃ πρὸς ἡμᾶς τὸν πατριάρχην τῆς Βασιλεουσῆς, καὶ ἐσκέφθημεν ὅτι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ θὰ ἦτο καλὸν νὰ ἀναβιβάσωμεν εἰς τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα ὃν τινα ὁ Κύριος Θεὸς ἡμῶν ὑποδείξῃ» ἐὰν ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας συγκατατίθεται νὰ μείνῃ ἐν τῷ ἡμετέρῳ κράτει, θὰ ἦναι ὁ πατριάρχης ἡμῶν

1) Καὶ αὖθις ἐ περὶ τὴν Γεωγραφίαν κατ' ἐξοχὴν διατετριφὸς καθηγητῆς κ. Δημήτριος διαφωτίζει τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ὡδε· «ὁ μὲν Νέστος (Καρασσού) εἶναι ὁ μεθόριος τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης ποταμὸς καὶ ἡ χώρα τοῦ Δέλτα ἐννοεῖται ἡ μεταξὺ τῶν δύο στομίων τοῦ ἀπέναντι τῆς Θάσου εἰσβάλλοντος Νέστου περιεχομένη παραλίᾳ χώρα (ἀποτελοῦσα τὸ σχῆμα τοῦ Δέλτα)».